

Ένα δέντρο στην Πράσινη Γραμμή

Δύο έφηβοι, ένας Ελληνοκύπριος και μια Τουρκοκύπρια, σε μια πατρίδα διχοτομημένη από οδοφράγματα

ΕΛΙΦ ΣΑΦΑΚ

Το νησί των χαμένων δέντρων

μτφρ.: Άννα Παπασταύρου

εκδ. Ψυχογιός, 2024, σελ. 440

Της **ΤΕΣΥΣ ΜΠΑΪΛΑ**

«Υπάρχουν πολλά πράγματα που ένα σύνορο –ακόμα κι ένα τόσο ξεκάθαρα χαραγμένο και καλά φρουρούμενο όσο αυτό– δεν μπορεί να τα εμποδίσει να το περάσουν. Το μελτέμι, για παράδειγμα, αυτό το απαλό αλλά και εντυπωσιακά δυνατό αγέρι. Τις πεταλούδες, τις ακρίδες και τις σαύρες. Και τα σαλιγκάρια επίσης, κι ας είναι τόσο βραδυκίνητα. Περιστασιακά, ένα μπαλόνι από κάποια γενέθλια, που ξεφεύγει από το χέρι ενός παιδιού, παρασέρνεται ψηλά στον ουρανό, ξεστρατίζοντας προς την άλλη πλευρά – στο εχθρικό έδαφος. Κι έπειτα τα πουλιά».

Με τη συμπλήρωση πενήντα χρόνων από την τουρκική εισβολή στην Κύπρο και τη διχοτόμηση της νήσου, η βρετανοτουρκικής καταγωγής βραβευμένη συγγραφέας Ελίφ Σαφάκ επιστρέφει με ένα μυθιστόρημα για την Κύπρο, το οποίο λίγο μετά την κυκλοφορία του βρέθηκε στη βραχεία λίστα για τα Costa Awards, British Book Awards, RSL Ondaatje Prize και Women's Prize for Fiction και στη χώρα μας κυκλοφόρησε πρόσφατα, σε μετάφραση της Άννας Παπασταύρου, από τις εκδόσεις Ψυχογιός.

Πρόκειται για ένα μυθιστόρημα που πραγματεύεται τη ζωή δύο εφήβων, ενός Ελληνοκύπριου και μιας Τουρκοκύπριας, και τη συνάντησή τους σε μια διχοτομημένη πατρίδα, με τη Σαφάκ να υπογράφει μια ελεγεία για την ανθρωπιά, τον ξεριζωμό και τις συνέπειές του, το συλλογικό τραύμα που προκαλεί ο πόνος τους και τον αγώνα να επικρατήσει η αγάπη και η αλληλεγγύη ανάμεσα σε δυο λαούς που βίωσαν τη ματωμένη εισβολή του 1974 στην Κύπρο και έμαθαν να ζουν με τις ανοικτές πληγές τους. Δεκαετίες αργότερα, η Άντα θα χρειαστεί να επιστρέψει από το Λονδίνο στην πατρίδα της στην Κύπρο για να καταγράψει σε μια συνέντευξη τις απόψεις

Μια συκιά παρακολουθεί και αφηγείται την αγάπη των δύο νέων με φόντο την εισβολή και τον ξεριζωμό.

ενός μεγαλύτερου συγγενή της και να γνωρίσει νέες αλήθειες στη ζωή της.

Σημαντικός αφηγητής και χαρακτήρας αυτού του βιβλίου ωστόσο αναδεικνύεται ένα δέντρο. Μια συκιά που φυτρώνει στο κέντρο μιας ταβέρνας και παρακολουθεί την αγάπη του Ελ-

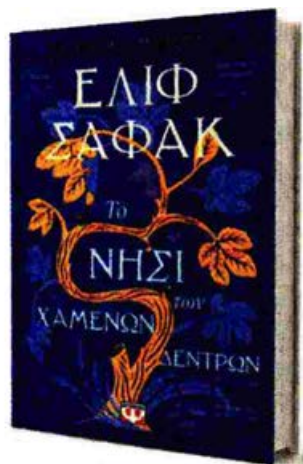

Συρματοπλέγματα στην Αμμόχωστο, την πόλη-φάντασμα. Οι πληγές στην Κύπρο παραμένουν ανοικτές εδώ και μισόν αιώνα.

ληνοκύπριου και της Τουρκοκύπριας. Η συκιά που θα δει επίσης να εκτυλίσσεται μπροστά της η μανία του πολέμου, ο πόνος και η θλίψη, αλλά και ο σεβασμός στην επούλωση του τραύματος.

Η Σαφάκ επιλέγει να χρησιμοποιήσει ένα δέντρο για να δείξει την καταστροφή του φυσικού

κόσμου παράλληλα με των ανθρώπων. Η συκιά γίνεται ένας αφηγητής που τη διευκολύνει να μιλήσει για τον εκτοπισμό και τα δεινά του. Η μακροζωία της είναι μια ιδιότητα του δέντρου που η Σαφάκ επιλέγει να χρησιμοποιήσει για να αναδείξει τη σημαντικότητα της φύσης και

Η Ελίφ Σαφάκ υπογράφει μια ελεγεία για την ανθρωπιά, για τον αγώνα να επικρατήσουν η αγάπη και η αλληλεγγύη ανάμεσα σε δυο λαούς που έμαθαν να ζουν με τις ανοικτές πληγές τους.

την ανωτερότητά της μπροστά στον ανθρώπινο παράγοντα. Η εκ νέου ριζοβολία της στο Λονδίνο παρουσιάζει αλληγορικά την ανάγκη του ανθρώπου να απλώσει ρίζες στον νέο τόπο και ταυτόχρονα να διατηρήσει την ταυτότικότητά του υπόσταση.

Και μόνο το γεγονός ότι είναι ένα μυθιστόρημα που αναφέρεται στην εισβολή του 1974 γραμμένο από μια τουρκικής καταγωγής συγγραφέα αποτελεί μια αναγνωστική πρόκληση για τον Έλληνα αναγνώστη. Ωστόσο η Σαφάκ δεν πέφτει στην παγίδα να πάρει θέση. Αυτό που σαφέστατα την ενδιαφέρει εί-

ναι να χαρτογραφήσει τη ζωή όσων αναγκάστηκαν να διαφύγουν από την Κύπρο και έκτοτε να ζουν με την ουλή από το μεγάλο τραύμα της βίαιης αποκοπής από τον τόπο τους. Ο πόνος είναι κοινός όμως τόσο στην ανθρώπινη φύση όσο και στον φυσικό κόσμο. Γι' αυτόν τον λόγο η συγγραφέας αντιπαράβαλλει τον ξεριζωμό της σκυιάς από την Κύπρο και τη φύτευσή της στο Λονδίνο. Νέος τόπος, νέες προσαρμογές, νέα δεδομένα που ισχύουν στη ζωή των ανθρώπων αλλά και στη φύση μετά την καταστροφή, και γράφει ένα μυθιστόρημα για τον σπαραγμό και την απώλεια αλλά και την ικανότητα του ανθρώπου να επιβιώνει, επουλώνοντας τις πληγές του, να συνεχίζει, να οπλίζεται με ελπίδα και εντέλει αισιοδοξία. Χωρίς να μεροληπτεί υπέρ του ενός ή του άλλου λαού, η Σαφάκ τονίζει τη σημασία της μνήμης. Οι ιστορίες αυτές δεν πρέπει να περάσουν στη λήθη, να μπουιν κάτω από το χαλάκι της Ιστορίας. Πρέπει να τις γνωρίσουμε σε βάθος για να αντιμετωπίσουμε τις πληγές, τόσο τις προσωπικές όσο και τις συλλογικές. Παράλληλα, είναι σημαντικό να συνδεθούμε εκ νέου με τον φυσικό κόσμο, αναγνωρίζοντας την καταλυτική παρουσία του σε έναν τόπο, στη ζωή μας, στο μέλλον της ανθρωπότητας.

Ένα πολυδιάστατο μυθιστόρημα, τη μετάφραση του οποίου υπογράφει η Άννα Παπασταύρου.